

# SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gl., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijače velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat, in 4 kr., če se tri ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 3 „gledališka stolba“. — Opravištvu, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodnej tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

## O pravdi zaradi naših terjatev.

(Z Notranjskega.)

Slovenci se svoje prirojene pohlevnosti ne moremo otresti. Pohlevnost je sicer lepa čednost, ali v politiki mnogokrat škodljiva. To smo si morali misliti, da ustavaška stranka, katera je toliko časa vladala, svoje pristaše k bogato obloženi mizi postavljala, večini avstrijskih narodov pa še drobtinice ne privoščila, — ne bo mirno oblasti iz rok dala, temuč da bo poskušala vsa mogoča sredstva, da bi še dalje avstrijske narode po svoje osrečevala, in ako bi to ne šlo, da ovira vsemu delovanju nove večine državnega zbora in Tassfejeve vlade, katero bi na to merilo, da pravične zahteve dozdaj tlačnih narodov zadovolji, narodnostnim prepirom konec stori, in takó državo na zdravo in pravično podlogo postavi. Vedeti smo morali, da bodo ustavaki, kateri so uže prej, ko so še vso moč v rokah imeli, surovo upili in nas zasramevali, kadar smo poslušno prosili koščeka ravnopravnosti in politične svobode, zdaj, ko jim gre za gospodstvo nad nami, vso nesnago nepošteno polemike, zlobnega zavijanja, neopravičenega natolcevanja in gajunega ščuvanja na nas zilili. Vedeti smo morali, da se zapovedovanja vajena gospoda, katera se je v hiši političnih predpravic in enostranske svobode ošabno širila in šopirila, mej tem ko smo mi pravice lačni in žejni pred to hišo stali, ne bo rada in prijaznega obraza nam umaknila, da tudi mi žnjo enakopravni v poslopje stopimo, kjer se delé državljanske pravice, temuč, da bo ta slavna gospoda vse strune napela, da ostanemo tam, kjer smo bili — pred pragom, — da bo iskala izgovorov, zakaj nas ne more mej sebe pustiti. Vedeti smo morali, da nam bodo djali: Vi ste reveži, in ne morete mej nas bogatce; vi ste

raztrgani, ne hodite mej nas gospodski oblečene; vi ste zanemarjeni in neizobraženi, mi smo olikani in omikani, vi niste za našo družbo, — potrpite in počakajte zvonaj, pošljemo vam „kulture“, in kadar vas ta prevzame in preobrazi, postanete vredni, bližati se nam.

Vse to smo morali vedeti, ako nismo hoteli biti navlašči slepi in g'uhi, — in vendar se delajo nekateri izmed nas, kakor bi jih krčanje in hujskanje židovskih in nemških organov iznenadilo in prestrašilo. Tu izreka slovenski časnik, da slovensko časopisje ne izraža slovenske politike, ker zahteva preveč, — in ta izjava se v tolažbo razbujenega nemštva in nemščutstva brzojavi po svetu. Vemo, da naših poslancev nobena postava ne veže, da se morajo po narodnem časopisju ravnati, in vse zahtevati, kar in kakor to želí, vendar zavoljo tega nij treba narodnim dopisnikom ust mašiti, ako ti sicer pametno in logično govoré. Zlaj je čas, da se vse naše potrebe in zahteve objavljajo in razpravljajo. Če tudi pride na dan kaka želja, katerej ne bode mogoče tako hitro ustreči, nič ne dé, določil se bo lažje cilj, kateremu se moramo bližati, in slovenski poslanci se bodo pri svojih terjativah v državnem zboru lahko oslanjali na narod. Dopisi v slovenskih novinah in spomenice, katere se slovenskim poslancem na pot na Dunaj izročujejo so glas naroda. Nasprotniki so našim poslancem mnogokrat očitali, da delajo politiko na svojo roko, da so v nasprotju z narodom, da narod tega ne želí, kar oni zahtevajo itd. — Naši poslanci bodo zdaj takim lahko odgovarjali: Mi ne terjamo več, mi terjamo manj, kakor so nam naši volilci naročili. Se vé, predaleč se naši poslanci ne smejo oddaljiti od podloge in podpore, katero imajo v narodu. V prvej vrsti naj pretresajo narodne želje, in še-le v drugej vrsti politične okolno-

sti, katere bi utegnile narodnim željam zapreke staviti.

Pa dalje. Tam se drug glasí. Poslušajmo ga! Zopet je govor o prenapetosti slovenskih terjatev. Kličemo in upijemo, naj vlada štedi in davke znižá. Kako je mogoče štediti, ako hočemo, da se ravnopravnost izvede. Izvedenje ravnopravnosti bode naložilo novih stroškov, katerih Nemci nikdar ne bodo hoteli dovoliti, izgovarjaje se na slabo stanje naših financ. Zatorej bodimo zmerai v svojih zahtevah, in terjajmo le to, kar državi ne bode nakladalo stroškov. — Za Boga! Kdo je pa kriv, da smo zaostali za drugimi narodi? Smo li sami krivi, da smo vedno v kot postavljeni?

S čim smo zaslužili to kazen? Njismo-li vedno in redno plačevali denarnega in krvnega davka, razmeroma še več, kakor drugi? In kaj smo imeli od tega? Uoogo malo, kajti nemške šole, nemški in nemščutarski uradi bili so na korist nemškovaalneje sistemi, — nam ne. In, če so se naši davki toliko časa v naše ponemčevanje obračali, naj se štedljivost ne prične ravno nam v kvar, ko je treba, da se ustava v našo korist vrši. Nemška politika nam je globoke rane usekala, za to nij nič prenapetega, ako zahtevamo, naj tudi Nemci pomagajo, da se nam rane zacelijo, in krivice odpravijo, katere so nas dozdaj trie. Dolžnost mnogojezične države je, za razvoj vseh svojih narodov skrbeti, — mi smo bili dozdaj zanemarjeni, zatirani, zapuščeni, — čas je, da se tudi za nas kaj stori. Država néma pravice, odreči nam to, kar daje drugim narodom.

Tam se čuje glas znanega slovenskega profesorja. Slovenci! branite se unaverze in akademije, — to bi zaviralo vaš razvoj, in vam blo v sramoto. O, da bi mi hujše sramote in večje škode ne doživeli, kakor bi bila

## Listek.

### Slovenščina začetkoma 19. stoletja v uradnih.

Koliko se je v minolih časih v pisarnah po Slovenskem v našem jeziku pisalo, vé vsakdo, toliko, ko nič! Vse pričine pogodeb, ki jih zdaj v roke dobivamo, so nemški tiskane, pisane. Dosti sem uže teh „Gewährbriefov“ v roki imel, pa v domačem jeziku pisanega nijsem še našel. In to je naravno. Kdo mej uradniki se je briga tedaj za Slovenstvo! Patrimonijalne oblastnijske so po starem nemško-feudalnem kopitu Karla Veličega dalje delale, in po večjem z Nemci-uradniki. Naše duševno življenje v preteklosti je sploh jako žalostno, kako ne gledé jezika v hramovih pravice! Šola nij poučevala v domačem jeziku niti učila ga, kako je od uradnika za-

htevati, da je v domačem jeziku dobro govoril ali pisal, nastopivši definitivno mesto! In kaj je bilo v teh časih na tem ležeče, ali so kmeta, tržana razumeli, — klada, tlaka, desetina — na Nemškem, kdo bo veliko preglavice si delal té slovensko paro! Srednji vek je bil trd čas, trd, okrutno trd bil je našem rodu. Veliko solzá teklo je na ubozem Slovenskem v tej dobi. Storil pa je tudi ta čas našega človeka toliko ponižnega, da še zdaj prav marljivo klobuk pod pazubo nosi, če kakega uradnika zag'eda, in še zdaj „zahvalim za vprašanje!“ je jasni dokaz za to, da je bil Slovéa nekda v hudej uradniškej dresuri. — Pa celó tem uradnikom se je včasih le usilila misel, da je treba v domačem jeziku tudi našem ljudstvu govoriti, in tedaj je kak domačin-uradnik iz vseh kotov svoje mladosti materinščino zbral in včasih prav čedno pisal. Taki so n. pr. sledeči po-

datki, nahajajoči se v „v izpisku iz spravnih pisem kercave sodnice ino sklenene sodbe čez Gregorja S\* zavoljo hudodelstva potuhneniga roparskiga vmorjenja ino tatvine“, ki se je leta 1829 ob priliki obešanja nečega zločinca tiskan mej ljudstvo delil. Navajam nekaj stavkov:

„Gregor S\*, zdaj 22 let ino 5 mescev star, iz sosedske svetiga Vida, Ipavske komesije, Postojnske kresije — kteriga stariši še žive, je že v štirinajstimu letu svoje starosti veliko tatvino sturil, in je bil zavolj te od svojga očeta oistro strahovan; al to per njemu ni nič pomagalo, ino ga ni k' pobolšanju ino k' spodobni pokoršni proti očetu perpelalo.

Potim je od očetove hiše ločen živel, ino vzel v' Stiahu v' komesiji svetiga Daniela, eno uro od vasi Gottše kovačenco v' štant, de bi se s' kovanjam živel. Tukaj je več tatvin dopernesel, ino v' zadnji mu v' glavo pade, Jožeta Ferjančiča iz Gottše obropati.“

slovenska univerza! Pa naj se potolaži g. prof. Šuklje. Ako bodo Slovenci svoje duševno delovanje podvojili, ako v težavnem delu ne bodo otrpili, in ako bodo „vremena se zjasnila“, ako bode pravična vlada za njih potrebe skrbela, sme vendar g. profesor zaradi slovenske univerze še nekoliko desetletij mirno spati; ako pa eden teh dveh pogojev izgine, ali pa oba — narodna delavnost in pravična vlada — potem sme g. Šuklje spati kralj Matjažovo spanje, predno bo potreba Slovence pred univerzo svariti. O, nij se bati ne, ne bodo nam tako hitro slovenske univerze usiljevali, in nobeden pameten človek, ki ve, kaj je univerza, ne misli, da se da pri nas univerza črez noč ustvariti, zaradi tega pa še nij potreba glasno trobiti, da je naše zahtevanje neumnost, — in nemogočnost slovenske univerze izvajati iz zdanih statističnih dat (katera pa tudi sicer niso takó trdna, kakor g. Š. misli). Mi gospoda Š. osebno poznamo, in nikakor nénamo povoda, dvomiti o njegovem rodoljubju, vendar iz narodnega stališča njegovih člankov o slovenski univerzi ne moremo odobravati, ker so voda na nemškutarski mlin. S temi članki g. Š. po naših mislih narodnej stranki nič nij koristil, škodoval jej je pa kolikor toliko. Priča tega nam je veselje nemških nasprotnih nam listov, da se je vendar tudi mej Slovenci nekdo našel, ki pobija naše „sanjarije“. Članki, katerih se naši strastni protivniki tako veselje, so dvomljive vrednosti za narodno stvar, ako uže nij v kakej zadevi taka sila, da se dalje odlašati ne da. Argumentacije, da nemamo slovestva, da nemamo vednostnih knjig, da nemamo profesorjev, bodo našim nasprotnikom dobro služile, in oni ne bodo ostali pri višjih znanstvenih zavodih, sli bodo nižje doli, in dejali kakor so uže: Vi hočete slovenskih srednjih učilnic? Kje imate šolske in pomočne knjige, kje imate slovestvo, kaj boste dali učencem v roke, ako še za šolarčke ljudskih učilnic nemate pripravnih knjig? V imenu omike protestujemo zoper slovenske šole. — Potem slovensko uradovanje hočete? Kje so uradniki, kateri so se slovenskega uradovanja učili? Kako se more od uradnika to zahtevati, česar se učil nij? itd. itd. — Sledeči takim argumentom pridemo v kolobar, iz katerega nij izhoda.

Razsnovano imam misel, kako bi se dalo tudi za visoko literaturo slovensko kaj storiti in kako bi se dali odgojevati izmej talentiranih slovenskih vseučiliščnikov slovenski učenjaki, kateri bi smeli stopiti na stolice višjih

učnih zavodov, — toda o tem bi trebalo daljše razprave. V tem dopisu hočem le še nekatere stvari prav ob kratkem omeniti. G. Š. in drugi pošiljajo našo mladino na vseučilišče v Zagreb. So-li v Zagrebu taki strokovnjaki in učenjaki, kateri se smejo primerjati onim, kakoršne g. Š. za izgled postavlja? Je-li dijaško življenje v Zagrebu tako, da mogočno pospešuje vsestransko izobraževanje? Ima-li slovanski duh v Zagrebu svoj dom? Največja potreba našega naroda, oziroma ravnopravnosti je, da se mu pišejo iz uradov umevna pisma. Bode-li naš prosti narod hrvatski juridični slog razumel? — Slovansko rodoljubje brani mi pisati o zagrebski univerzi in o Hrvatstvu sploh, in trdno upam, da se bo sčasoma vse na bolje obrnilo. Rojake pa, kateri so v teoriji protivniki Starčevićancev, v imenu prostega naroda slovenskega prosim, naj ne bodo v praksi bolj starčevićanski, kakor Starčevićanci sami.

Najbolj potrebujemo slovensko izučenih juristov. Jurist potrebuje toliko jezikovega znanja in toliko tehničnih izrazov, da brez posebnega uka ne more shajati, — naj reče kdo, kar hoče. Se ve da, ko bi uradnik pri vsakej majhenej ulogi pol dneva čepel, bi uže kaj skoval, ali uradnik mora delati hitro, sicer nij za rabo. In tej nujnej potrebi ne moremo hitreje pomagati, kakor če precej od vlade zahtevamo, da na dunajske in graške univerze nastavi nekoliko izrednih slovenskih profesorjev, kateri naj vse avstrijske postave in praktične juridične znanosti v slovenskem jeziku predavajo, in da vse uradnike na Slovenskem s potrebnimi pripomočki preskrbi, s katerimi se bodo lahko polagoma slovenske besedi privadili.

To bi bilo za prvo potrebo. Pozneje bomo mislili na kaj več, pravice do višje narodne omike pa se ne odrečemo.

### Odgojevališče za učitelje v Ljubljani. \*)

Povsodi pri vseh narodih celega sveta je neizrečeno dober običaj, da se deca dotičnega naroda poučuje v jeziku, v katerem je mati z detetom pogovarjala se. Bili so sicer časi, ko so bile šole vse na latinske podlagi in je

\*) Pod naslovom „Ljubljansko učiteljsko izobraževališče sem pričel razpravo pisati v „Slovenskem Narodu“ o onem zavodu, ki kaže mej vsemi učnimi največ napak in pomanjkljivosti, katere se pa morajo na vsak način odpraviti. Z onim spisom sem hotel pokazati nekoliko uzroke onim nedostatom, — ali peti članek je g. državni pravdnik zase pri-

latinsčina vsak drugi jezik izpodrinila ven mej družino, — ali zmirom se je z razširjevanjem latinske kulture še le pričelo, ko so mali otroci znali v materinem jeziku uže čitati in pisati, nij šlo drugače, „mežnar“ je moral najprej rešiti svoj nalog, postaviti podlogo, na katero se je potem latinsčina naslanjala. Ali tedaj so bili tudi nazori svetá nekoliko drugačni, nego so denes, v devetnajstem věku. Vendar pak se je čedalje bolj uvidevalo, od kolike koristi, kolike važnosti je gojenje narodnega mat-rinskega jezika. Kolikor bolj so se čistili ti nazori, kolikor bolj so prihajali narodje do izpoznanja svoje individualnosti, toliko bolj so se jeli ozirati na svoj vlastiti jezik, toliko bolj se zanj zanimati in skrbeti. Polagoma so uvideli, da vsak narod mora imeti svoje šole, šole na podlagi svojega jezika, za to, da se omogoči narodovo izobraževanje in da ne pogine v nasilstvu tuje kulture ono, kar je njegovo: njegov jezik.

In zakaj se dandenes uporablja toliko od davkoplačevalca trdo zasluženih novcev za zidanje šolskih poslopij, zakaj in čemu imamo zakone, ki silijo deco v šolske izbe? Zato, ker olik, silno potrebna vsakemu, mora postati občna vlast, ne samo jednega, niti drugega naroda posebe, nego vseh skupaj, podloga tej olik se pak mora postaviti v otroku znanem jeziku. Poslušajmo, kaj pravijo različni pedagogje o tej trditvi. Holštajnc Wolfgang Ratichius (1571—1635) pravi gledé materinega jezika: „Vsak pouk se mora vršiti v materinem jeziku, kajti on se mora smatrati za ključ vsem drugim jezikom.“ Moravec J. A. Komenski (1592—1671): „Najpreje se mora popolnoma naučiti materinega jezika, kajti ta je najpotrebniši, ker on daje podlogo drugim jezikom.“ In tako so sodili in sodijo vsi pravi pedagogje vseh narodov do denes, vsi so uvideli, da se pravi prazno slamo mlatiti, ako se domači jezik v prvih letih otročjih ne neguje.

Iz naše ljubljanske preparandije pak se širijo uže zaradi njenega notranjega ustrojstva baš nasprotna načela. Leta 1871. je pisal ranjki Lesjak, učitelj na c. kr. izobraževa-

držal. Ker se bojim, da bi tudi ostali članki pri njem ostali, moja želja pak je, da se slovenski narod prične zanimati za učiteljsko izobraževališče v Ljubljani, in da pridejo mej olikani svet moji podatki o tej stvari, zato bodem čisto stvarno nadaljeval svoje opazke o tem zavodu pod zgorenjim naslovom, a oziral se tudi na poprejšnje članke. Pisatelj.

Dalje se pripoveduje, da je ta Gregor tovaršu Mihi P\*\*\* v adventu prigovarjal, da mu pomaga pri tem delu. Velike kovaške klešče sta vzela in se podala ropat. Ali „angelvarh opomina Mico Ferjančičovko“, da tisto noč bedi ter roparja odplaši. V drugo prideta in sicer s kladivom ter umorita starrega bogatega Ferjančiča, Mico pa le na pol. Ta Mica dela trušč, ki sosede zbudi.

„Hudodelnika zbežeta, se deržeta svojga dela ino mislita, de bo to na tihim ostalo, ino de jih pravica postave ne bo zadela. Pa božja previdnost obderži Mico Ferjančičovko per življenju, ona s' strahom tolko pove, da sum na Gregorja S\* pade. Ta je bil ta prvi, potem pa Miha P\*\*\* zapert. Obedva sta hudodelstvo s' vsimi okoljstavi ino svojo hudobno naprejšetjje obstala. Tukajšina c. kr. mestna ino deželska, pa tudi kervava sodnica je 18 sušica, potim visoka c. k. Apelacija ino višji kervava sodnica

16 rožencveta 1829 skleneno sodbo nar viši pravice sodnici poslala; to so Njih c. k. Svitlost zaslišali in 7 velikega serpana sklenili, de se per tih okoljstavih milost skazati nemore.

Gregor S\* je hudodelstva potuheniga roparskiga vmorjenja ino tatvine kriv in ima zato iz smrtjo na gangah postrafan biti. V Ljubljani 28 velikega serpana 1829.“

Tako pred 50 leti. Poznam dosti zdaj uradujočih uradnikov na Slovenskem, ki še tako pisati ali govoriti ne znajo. Uradnik, ki je navedeno pisal, bi se ustrašil, ko bi slišal te gospode, kako neusmiljeno naš jezik kot slovenski rojaki lomijo.

Zraven teh se ve da nov zarod po uradnihah hojeva in ta po večjem čisto in lepo materinščino našo govori ter dokazuje, da stari kurijalski zlog umira ter novi ljudje ustajajo na noge. Smrt ali penzija tu in tam pomaga, da se svet obnavlja, nemara le doži-

vimo še mi v tem stoletju, da pamet gledé jezika v uradnihah na Slovenskem zmaga. Tedaj se bodo pač ljudje smijali, ko bodo slišali, da sta pri krvavih sodnijah državni pravdnik in zagovornik nemški zatoževala in zagovarjala, porotniki, priče in zatoženec pa so bili vsi trdi Slovenci, in to ne morebiti leta 1779, ampak — 1879.

Ker uže navajam primerov o pisavi našega jezika pred 50 leti v uradniških zadevah, naj še dostavim par primerov, kako se je leta 1788 zakon v našem jeziku oznanjeval:

„Mi Jožef ta Drugi, skuži božjo Milost izvoleni Rimski Zessar, vselej Pogmroviz Zessarstva (Mehrer des Reiches) etc. napovemo vsim prebivajočim v Štajerski, Koroški, inu Krajnski deželi Našo Milost, inu vam dāmo z letim vediti, da smo Mi za volo hišniga miru inu pokoja, na katerim je vsim ludem k' njih sreči inu gmej miru tolkajn ležeče, za dobro znajdlj,

lišči za učitelje v Ljubljani, dolge članke in plêdiral za to, da se nemščina uvede kot učni predmet v najnižje razrede ljudske šole, da pak mora postati v višjih razredih učni jezik. Gospod Lesjak je šel v pokoj — naj mu bodo odpušteni njegovi grehi. — ali njegove ideje so ostale, in z obema rokama se jih je poprijelo óno učiteljstvo, katero se tako prerado šopiri samo z vnanjim leskom, z vidnimi čini svoje politike. Ti nazori, da se poučevanje z nemškim jezikom pričeti mora uže v najnižjih razredih slovenskih šol, to so samo nazori ónih učiteljev, kateri iščejo v razširjevanji nemščine posebnih zaslug in pohvale od nekoje strani, — ali, podlost teh nazorov kaže uže to, ka baš óni učitelji, ki so svoje dni zastopali nasprotné ideje gledé materinega jezika ter sebe in druge zánje navduševali, baš ti so plašč zasukali in molijo zdaj nemškega malika.

S'cer nij vprašanje, katero mnenje je pravo, kajti uvideti mora vsak pametni človek, da je vsa izomika samo mogoča na pologi domačega jezika; ali to vprašanje nastane: Je-li pouk na slovenskih ljudskih šolah tudi mogoč v slovenskem jeziku?

Ko bi zdaj naenkrat prišla naredba od vlade: „Ljudske šole, kjer se govori slovenski jezik, morajo biti čisto slovenske“ — mi bi niti ne vedeli, kaj s to naredbo pričeti, ker — učiteljstvo ne bi bilo zmožno slovenski poučevati v šoli (izjeme potrjuje pravilo). In tedaj se zopet vidi tesna zveza mej ljudskimi šolami in učiteljskim odgojevališčem. Še slovenščine same se na tem zavodu ne uči toliko, da bi se mogel učitelj pozneje v domačem govoru čisto in gladko slovenski izražati; ali vsi drugi predmetje u' se na učiteljskem izobraževališči v nemščini. Jaz trdim, da pod sedanjimi razmerami je slovenski pouk po naših ljudskih šolah tudi v prvih razredih brezuspešen. Kakor vsake stvari, katero hoče človek umeti in o njej druge poučevati, mora on sam temeljito učiti se, tako tudi pri nas učiteljski pripravnik moral bi prisvojiti si vse predmete v sebi domačem jeziku. drugače mu mora primanjkovati pojmov. Lepó in mično kaj pripovedovati v istem jeziku, v katerem je pisano, uže to je težko; ali pripovedovati povest, katera je pisana v nemškem jeziku, slovenski, da jo more pri nas umeti kmetško dete, to je težje, in pri zdanjej gromadnej a površnej izomiki učiteljskih pripravnikov često nemogoče. Vsekako pak se zahteva privatne

čez dolžnosti tih gospodarjov, inu poslov na kmetih enih prot drugim Našo resnično voljo, inu zapoved z letim na znanje dati, inu leto Orđengo za ta sedajni čas — k' njih zadržanju naprej pisati.

#### § 1.

Sleherni posl je dolžan, svojimu Gospodarju vse službe, h katerim se je vdinal, — inu tudi vse lete, katere se med te vđinane na eno spodobno, inu pametno vižo zastopiti morejo na tanku inu brez vse nevolje opraviti.

#### § 65.

Od te ordenge za posle ima taku dobru v' kanceliji per vsaki gosposki, kakor na vaseh per župani en Patent vselej se znajti, inu župan ga ob začetku vsakiga lejta v' nedelih inu praznikih poslam od cele vasi ter gruntna gosposka vsaku lejtu enkrat na ta dan, kadar davke noterjemlje, naprejbrati ima.

To vse je se ve da v Bohoričici tiskano.

—a.—

marljivosti o dónih pripravnikov, ki stopijo mej slovensko deco kot odgojitelji, sam se mora vaditi in čitati v slovensko pisane zgodovini, ako hoče, da ga slovenski ljud razume. Ker se zgodovina predava na učiteljskem izobraževališči nemški, mora postati pozneje učitelj sam sebi učitelj za zgodovino, pisano v slovenščini. V tej pa je on — hvalo nemško mislečej dóbi — tako krasno slabo podkovan, in — pripeti se, da se ne zna izraziti, ali, ako ima kakšno slovensko zgodovino, ne umeje vseh izrazov ali celo celih stavkov ne, tedaj pak sem radoveden na to, kaj se godi v malih glavicah slovenske dece ob taci prilikah, in kakšno korist imajo od takšnega pouka.

(Dalje prih.)

## Politični razgled.

### Notranje dežele.

V Ljubljani 7. oktobra.

Vetina **državnih poslancev** si je uže izbrala v državnem zboru svoje stole in zasedla jih. Vseh stolov v državnem zboru je 352. Klopí so postavljene nasproti predsedništvu, državnozbornemu bureau-u in minister ske klopí raztegneno v polukrugu po dolžini sobe in postavljene v osem vrst. Te vrste sedežev so prerezane sê sedmemi vhodi v osem oddelkov. Sedeže se od predsedniškega prostora šteje od leve na desno, tako, da je prvi oddelek na skrajnej levisi, osmi oddelek pa na skrajnej desnici. Na levi so zasedli stole udje „ustavoverne“ stranke, na desnej Slovenci, Čehi, Poljaki in Dalmatinci, in sicer tako-le: V petem oddelku četrtej klopí Klun; v 6. oddelku v drugej klopí (od leve proti desnej) vitez Schneid, grof Hohenwart; v 3. klopí bar. Gfödel-Lannoy; v 4. klopí Obreza, V. Pfeifer, Nabergoj, dr. Vošnjak. V 7. oddelku 2. klopí bode sedel grof Barbo in Herman. Tudi dr. Rieger sedi v tem oddelku v 5. klopí.

Moravski narodni poslanci so sklenili pristopiti k češkemu klubu.

Pri včerašnjem shodu „ustavovernih“ poslancev na Dunaji je bilo jih 161 navzočnih. Sklenili so, da hočejo grofu Taaffeju zmirom oponirati.

V Pragi se je 4. t. m. sklenilo **zbiranje trgovinskih zbornic**. Jednoglase se je bila sprejela resolucija: Colno pogodbo bilo bi dobro samo tedaj z Nemčijo skleniti, ako se novi nemški tarif zniža in naš avstrijski tarif nemškemu primerno preuredi, apreturano ravnanje pak se mora odpraviti.

### Vnanje države.

Jutri dné 8. t. m. se bode zbrala **rumunska** zbornica in se posvetovala o vladnem predlogu gledé judov. Opozicija zoper vladni predlog se je okrepila.

**Bolgarski** knez Aleksander je odpoštoval minole nedelje iz Bukuresta; knez rumunski ga je spremil do Gjurgjeva.

**Grško** vprašanje je baje nastopilo rakov pot. ne gre niti za las naprej, a nazaj pa v haja. Zastopniki turški in grški pridejo k seji, tam se sporekó, jezno se razidejo, a družega dné sporekó skupaj, da se isto ponavlja. Grki smejo vsklikniti: Kje so časi, kje so lastnosti naših pradedov!

Na **Španjskem** je imelo ljudstvo uže precej dolgo mir, rodolgo, mené nekateri, za to poskušajo rogoviliti in španjski listi pripovedujejo, da se neredi godé posebno ob francoskej meji, kjer se vsi španjski nezadovoljneži ter izgnanci zbirajo. Temu pak francoski oficijozen telegram iz Perpignana popolnem oporekava, in pravi, da je na meji vse mirno.

Španjski kortesi se bodo sešli družega meseca, početkom meseca decembra pak se bode kralj oženil.

**Pruski** deželni zbor se bode v dnéh 20. do 23. t. m. odprl, ali gotovo nij, da ga bode kralj osobno otvoril. Zlaj so se vršile na Pruskem volitve volilnih mož poslancev za deželni zbor, ali doslé se še ne vé, na katero

stran bodo volilni možje volili več poslancev. Nemške novine pišejo, da v deželnem zboru ne bodo imeli niti zjedinjeni liberalci, niti zjedinjeni konservativci absolutne večine, in da bode nadtežje v centrumu, kakor je to v nemškem „reichstagu“.

## Dopisi.

**Iz Ljubljane 6. oktobra.** [Izv. dop.]

(Proti nastavljanju nemških železnicih uradnikov) po čisto slovenskih postajah oglasili smo se bili uže na prvem mestu našega lista, kjer smo dokazali, kako se s tem od strani ravnateljstev južne in Rudolfove železnice ne le naše narodnosti krivica godi, ampak tudi našemu nemški neznaočemu občinstvu sitnosti in mnogokrat celo škodo prouzročajo; ne glede na to, da je pri teh uradnikih furor teutonicus tako močan, da o vsakej priliki na surov način žalijo narodni čut našega občinstva. Da te pravične pritožbe niso imele nikakoršnega uspeha, dokazuje pač najbolje to, da je zadnji čas ravnateljstvo južne železnice poslalo v Št. Peter na Notranjsko Nemca-Prusa, ki vsacega slovenski govorečega potnika insultira, posebno pa se nad našimi kmeti dère, češ, da bi morali nemški znati.

Županstvo občine Št. Peter in Nadanje-selo pritožilo se je, kakor se nam od tod poroča, vsled tega pri glavnem ravnateljstvu južne železnice na Dunaji, ter zahtevalo od istega, naj prestavi omenjenega Prusa, na čisto slovensko postajo Št. Peter pa pošlje uradnika, ki bode mogel z ljudmi občevati.

Mi ta korak občine Št. Peterske popolnem odobravamo ter ob enem svetujemo tudi ostalim občinam po Slovenskem, naj jo, ako imajo uzroka, v tem posnemajo. Iz tega, kako bode ravnateljstvo železnice dotične prošnje reševalo, pa bodedo spoznali, ali mu je res ležeče na pospeševanju prometa, kar bi moralo v prvi vrsti njegova skrb biti, ali pa smatra sebi za prvo dolžnost, da po naših deželah poskuša širiti germanizacijo.

**S Konjic 3. okt.** [Izv. dop.] „Slovenski Narod“ je uže enkrat poročal žalostno resnico od tukajšnje petrazredne šole, na katerej učiti tudi dve učiteljici, gospodični T. in Sch. Od prve nehčem nič posebnega povedati, vendar bi bilo dobro, ko bi tudi ta učiteljica se še bolj v slovenščini vadila, ker jej še dosta manjka. Učiteljica Sch. pa zares nema sposobnosti iz slovenskega jezika ter nij za naš kraj. Prestavil jo je g. nadučitelj v tretji razred te šole (kar bi ne smelo biti) ali nij si mogla nič pomagati. Naenkrat je — zbolela (?), prosila za „urlaub“, ter šla v toplice Gleichenberg se kopat in sprehajati. Na dan skušnje se je zopet zdrava pripeljala v Konjice, ter jako vesela bila, da jej nij bilo treba z njenimi učenci skušnje napravljati. Opomniti moram, da se ta „frajlica“ na vsem životu trese, kadar se bliža skušnja. A zakaj? to vsak čitatelj lahko ugane. Ko bi nas Bog rešil te učiteljice, bi bilo vsem staršem, kateri imajo otroke pri njej v šoli, jako ustrezno, in prepričan sem, da bi mnogo-kateri kmet plačal za kako sv. mašo, ko bi ta Nemka odrinila iz naših krajev, kjer je treba učiteljskih močij za odgojo slovenskih otrok. Omeniti je še ošabnost te frajlice, katera je zelo majhena, pa vendar tako visoko svoj nos nosi, da na ulici vsacega meščana črez ramo pogleda. Res je: lahka glavica se lahko visoko vzdigne.

## Domaće stvari.

— (V tukajšnji predilnici) je predvčeranjim neki delavec po svoji nepredvidnosti z roko prišel mej kolesa in se hudo poškodoval.

— („Laibacher Tagblatt“) prinaša na prvem mestu mej domačimi stvarmi sledečo „Berichtigung“: „Auf Grund des § 19 des Pressgesetzes ersuchen wir um Aufnahme nachstehender Berichtigung: Nach gepflogenen Erhebungen und nach eigenen Wahrnehmungen erklärt der gefertigte Ausschuss die im „Tagblatt“ vom 17. September gebrachte Notiz: dass im Koslergarten am 14. September beim „Sokol“-Feste ein Deutscher weidlich durchgeprügelt wurde, weil er den Einfall hatte, die Verwunderung darüber auszusprechen, dass kein Wort Deutsch gesprochen werde, für un wahr, weil bei dem gedachten Feste weder ein Deutscher noch irgend jemand geprügelt oder auch nur bedroht worden und überhaupt gar kein Unordnungsfall vorkam. — Laibach 4. Oktober 1879. Franz Drénik, Vorstand des „Sokol“. M. Armic, Secretär.“

Izdatelj in urednik Makso Armič.

— (Roparski napad.) V Sotelskem na dolenjem Štajerskem so z večera dne 24. m. m. trije osemljeni moške napali dva sina kmetijskih gospodarjev, Jarneja Šormanca in Janeza Kumra, vozeča se proti domu. Napastnikov eden je obustavil konja, drugi je z gorjačo jel udrihati po vozečih se, a tretji je skušal z voza potegniti vrečo, napolneno s smokvami. Napadenca sta se vrlo branila, in

\_\_\_\_\_

(471-1)

**v 14 dních**

V Ljubljani, dne 4. oktobra 1879.

Njegovo esenco ustne vode se dobiva razen v zdravilskem lokalu tudi pri gg. lekarjih Mayer in Sweboda in pri g. Karinger-ji. (472-1)

Lasstina in tisk „Narodne tiskarne“.